

Stockholm den 21 augusti 2015

Stockholms tingsrätt
Box 8307
104 20 Stockholm

N.N./ . staten genom Justitiekanslern, angående skadestånd

Detta yttrande avges som svar på Justitiekanslerns svaromål angående N.N:s (nedan gemensamt benämnda kändandena) ansökningar om stämning.

Kändandena har även tagit del av Justitiekanslerns kompletterande yttrande (2015-06-22) med en skrivelse från polismyndigheten som syftar till att förklara bakgrunden till att kändandenas personuppgifter fördes in i den aktuella uppgiftssamlingen.

Statens kompletterande yttrande

Staten har i sitt kompletterande yttrande redogjort för hur registreringen av de elva kändandena enligt polisen har gått till. Yttrandet är kryptiskt och inte helt lätt att dechiffrera, men om redogörelsen är korrekt tolkar vi den enligt följande:

- polisen har aktivt sökt på en av kändandena i detta mål (kändande A) i Statens personadressregister/Polisens person- och adressökning (PPA/SPAR). Kändande A:s personuppgifter har därefter förts in i Kringresanderegistret och i länkschemat "Total". Det var ett aktivt beslut att föra in personuppgifterna i såväl registret som i länkschemat,
- kändande A:s två barns personuppgifter har hämtats in som en konsekvens av slagningen på kändande A. Dessa personuppgifter har också förts in i såväl Kringresanderegistret som i länkschemat "Total". Även detta införande var en aktiv handling från polisens sida,
- personuppgifter för anhöriga till ett av barnen har vid samma tillfälle hämtats in som ytterligare en konsekvens av slagningen på kändande A. Dessa uppgifter har förts in i Kringresanderegistret men inte i "Total",

- polisen har aktivt sökt på en förälder till en annan kärende (kärende B) i PPA/SPAR. Kärende B:s personuppgifter har som en konsekvens av detta hämtats in och aktivt förts in i Kringresanderegistret och i "Total",
- kärende B:s anhörigas personuppgifter har som en konsekvens av slagningen på kärende B:s föräldrar hämtats och aktivt förts in i Kringresanderegistret. De har dock inte överförts till länkschemat "Total",
- uppgifterna om kärende A:s barns anhöriga och kärende B:s anhöriga har redan ursprungligen bedömts som ovidkommande. De har ändå genom ett aktivt beslut från polismyndigheten förts in i Kringresanderegistret.

Detta betyder att enbart en av kärendena i innevarande mål blivit registrerad efter en aktiv sökning på hans eller hennes namn. **Beslutet att föra in personuppgifter i Kringresanderegistret, liksom i vissa fall i länkschemat "Total" har dock i samtliga fall varit aktiva handlingar från polismyndighetens sida.**

2 kap 10 § 1 st. polisdatalagen

Registreringen har skett på grund av kärendenas etniska tillhörighet

I sitt svaromål (2015-05-21) har staten åberopat att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN), åklagaren och Justitieombudsmannen (JO) i sina beslut konstaterat att det s.k. Kringresanderegistret har upprättats för att tillgodose behov i polisens brottsbekämpande verksamhet. Det framgår dock av SIN:s beslut (s. 19 bilaga 1 till ansökan om stämning) att nämnden inte i detalj granskat samtliga personuppgifter. Detsamma framgår även av den tjänsteanteckning från SIN daterad 2014-06-27 (bilaga 2 till ansökan om stämning) där SIN uttryckte att nämnden inte vid sin granskning fann det "meningsfullt [att] ställa frågor om varje enskild sökande". Genom att hänvisa till dessa beslut har staten i sitt svaromål dragit slutsatsen att kärendena inte registrerats enbart på grund av vad som är känt om deras etniska ursprung. Vad som anförts om registret i dess helhet genom tidigare myndighetsbeslut tjänar dock inte till att påvisa något om de elva individer som väckt talan i detta mål och kan inte anföras som bevis på att just deras rättigheter inte har kränkts.

Denna bedömning ändras inte av de nya uppgifterna om hur registret uppkommit i statens kompletterande yttrande (2015-06-22). Polismyndigheten har inte angivit något skäl till varför polisen slagit på kärende A i databaserna och inte heller till varför polisen tagit det aktiva beslutet att spara hans eller hennes personuppgifter i registret. Staten har inte anført något som visar att kärende A:s personuppgifter använts i polisens

brottsbekämpande verksamhet och har därmed inte inkommit med några uppgifter som motsäger vårt huvudargument att det enbart var kärende A:s etniska tillhörighet som låg till grund för registreringen.

Staten har inte heller motiverat varför det ansågs relevant att kartlägga kärende A:s familjemedlemmar och anhöriga till kärende B:s förälder. Redogörelsen för registrets uppkomst som ges i statens kompletterande yttrande tjänar inte som förklaring till att det ansetts relevant i brottsutrednings- eller spaningsssyfte att kartlägga barn, barnbarn och andra anhöriga till kärende A och till kärende B:s förälder.

Inte heller förklarar de nya uppgifterna varför polismyndigheten sedan valt att föra in namnen på övriga kärenden i Kringresanderegistret och, i vissa fall, även i länkschemat "Total". Även om skälen till att personuppgifterna på alla kärenden utom A hämtats från PPA/SPAR som en konsekvens av släktskapet med kärende A eller kärende B:s förälder, är detta i sig inte skäl till att aktivt föra in dessa personuppgifter i det register som lyder under namnet "Kringresande".

Det är det aktiva valet att införa personuppgifterna i Kringresanderegistret som ligger till grund för den kränkning som kärendena har fått utstå. Staten har med de nya uppgifterna således inte förmått visa att detta införande – registreringen i ett etniskt register – inte skett på grund av kärendenas etniska tillhörighet.

Personuppgifter från fyra av kärendena har förts över från Kringresanderegistret till länkschemat "Total". Enligt det kompletterande yttrandet är det "uppgifter som bedömts vara av särskilt intresse" som lyfts över till "Total". Svaranden har inte klargjort på vilket sätt uppgifter om fyra av kärendena varit "av särskilt intresse" när det samtidigt är ostridigt att samtliga är ostraffade och inte varit misstänkta för brott. Samtidigt är det uppenbart att "Total" är ett mycket stort länkschema över släktskap – inte brottslighet (se artikel och bild från Dagens Nyheter 2013-09-23, bifogas, bilaga 1), vilket också gör påståendet om uppgifter av "särskilt intresse" svårbegripligt. Länkschemat innehåller enligt SIN 4029 entiteter, vilket troligen motsvarar antalet personer (s. 9 bilaga 1 till ansökan om stämning). Den gemensamma nämnaren i länkschemat är romsk etnisk tillhörighet. Länkschemat visar därmed att det ansetts relevant att kartlägga släktskap i mycket stor skala för en viss grupp: romer. Inga uppgifter har framkommit som tyder på att andra etniska grupper, till exempel majoritetssvenskar, kartläggs utifrån avlagset släktskap på detta sätt och i denna omfattning.

Det är ostridigt att kändarna är ostraffade och att de inte heller varit misstänkta för brott. Staten har vare sig i sitt svaromål eller i sitt kompletterande yttrande gett någon förklaring till att deras personuppgifter införts i Kringresanderegistret. Den bevisning vi anfört för att de registrerats enbart på grund av sin etniska tillhörighet står således i praktiken oemotsagd.

Felaktig uppdelning mellan etnisk tillhörighet och släktskap

Staten har hänvisat till SIN:s uttalande om att registret upprättats på grundval av "mer eller mindre välgrundade misstankar om begången eller befarad brottslighet eller släktskap med sådana personer" för att belägga att registret inte baserat sig *enbart* på etnisk tillhörighet. En persons etniska ursprung är dock så nära sammankopplat med släktskap att dessa inte går att skilja åt, åtminstone inte i ett register som omfattar så många personer som det aktuella. Det framgår av statens kompletterande yttrande att polisen aktivt sökt information om kändare A. Polismyndigheten har dock inte uppgett skälen till varför slagningen gjordes och hävdar nu att information om detta inte längre finns att tillgå. Kändare A har inte varit misstänkt för brottslighet. Vad gäller övriga kändare har staten inte angett några skäl till registreringen utom just släktskap. En eventuell registrering av kändare A på grund av avlägset släktskap med personer mot vilka mer eller mindre välgrundade misstankar riktats, och utan annan koppling till misstänkt brottslig verksamhet, är att betrakta som en de facto registrering på grund av etnisk tillhörighet. Således utgör inte släktskap ett argument för att individerna inte registrerats enbart på etnisk grund.

Staten har inte angett på vilket sätt kändarna skulle ha släktband med personer inblandade i kriminell verksamhet. Uppgifterna i statens kompletterande yttrande ändrar inte detta faktum. Där har getts exempel på när släktskap kan vara relevant för registrering av uppgifter av icke misstänkta, men dessa exempel är inte tillämpliga på förevarande fall och kan därigenom inte användas som förklaring till varför kändare A – och därmed hans/hennes familjemedlemmar – registrerats. Polisen har nämnt som exempel att "en namngiven känd kriminell förväntas vara delaktig i en förestående brottslig aktivitet med sin, för polisen, okände svåger" och att det därför bedöms relevant att göra en "relationsanalys". Men kändare A, där en aktiv slagning gjorts, har aldrig varit misstänkt för brott. Samtliga kändaren bor dessutom geografiskt långt ifrån de orter där den förmodade brottsligheten begåtts som legat till grund för registrets upprättande.

2 kap 10 § 2 st. polisdatalagen

Uppgifter om etniskt ursprung har behandlats

Polismyndigheten har behandlat uppgifter om personernas etniska ursprung och är därmed skyldig att visa att sådan behandling varit absolut nödvändig i enlighet med 2 kap. 10 § 2 st. PDL.

Staten har bestritt att uppgifter om kändandenas etniska tillhörighet har registrerats och har därigenom menat att kändandena inte kan tillerkännas kompensation enligt 2 kap. 10 § 2 st. PDL. Denna bestämmelse ställer dock inget krav på att uppgifter om etnisk tillhörighet måste framgå i anslutning till varje individuell personuppgift. Om ett register har etnisk tillhörighet som enskild gemensam nämnare innebär detta att individerna som registreras därigenom kategoriserats utifrån sitt etniska ursprung. Då ett de facto register över etnisk tillhörighet innebär ett utpekande av registrerade individers etniska tillhörighet har känsliga personuppgifter om våra klienter behandlats i Kringresanderegistret.

Staten har anslutit sig till JO:s bedömning att registret utvecklats till ett de facto register över etnisk tillhörighet (s. 5 bilaga 4 till ansökan om stämning). Vid sidan av JO:s bedömning visar flera faktorer att registret tagit hänsyn till personernas etniska tillhörighet, och att kändandena därigenom fått sådana känsliga uppgifter behandlade när deras personuppgifter registrerades. Registrets titel "Kringresande" har baserats på ett begrepp som historiskt och ännu används för att referera till den romska gruppen. Kopplingen mellan titeln och de registrerades etniska tillhörighet förstärks av att registret benämnt "Kringresande" till viss del byggts upp av information från det tidigare registret "Konflikt, Staffanstorp Romer" vars titel direkt refererar till de registrerades etniska tillhörighet. Att uppgifter om etnisk tillhörighet behandlats visas även av att en företrädare från polisen till SIN uttalat att alla i registret varit romer eller gifta med romer (s. 15 bilaga 1 till ansökan om stämning). SIN konstaterade även i sitt beslut att det faktum "[a]tt en person finns i uppgiftssamlingen kan alltså i och för sig innebära ett utpekande av personen som tillhörande etniciteten rom" (s. 16 bilaga 1 till ansökan om stämning).

I statens kompletterande yttrande har polismyndigheten redogjort för uppkomsten av det aktuella registret och vilken sorts brottslighet som uppgiftssamlingen kom att omfatta. Det gällde främst seriebrott som åldringsbrott, stöldbrott och narkotikabrott. Polisen har dock inte förklarat varför registret benämnts "Kringresande" och ingen

hänvisning görs till att brottsligheten skulle vara av så kallad länsöverskridande karaktär. Polismyndigheten har inte angett något som tyder på att titeln skulle syfta till något annat än de registrerades etniska tillhörighet. Kopplingen mellan registret och etnisk tillhörighet visas också tydligt genom att polischefen Dan Eliasson i en artikel i Dagens Nyheter den 8 mars 2015 uttryckligen bad om ursäkt till romer i Sverige för registret (bilaga 2).

Eftersom behandling av känsliga personuppgifter skett krävs enligt 2 kap. 10 § 2 st. att sådan behandling måste varit absolut nödvändig. I granskningen av registret har myndigheterna varit eniga om att uppgiftsinsamlandet inte varit absolut nödvändigt. SIN konstaterade att "inte ens om man utgår från det vida ändamål som polismyndigheten hänvisar till finns anledning att anta att det för varje personuppgift verkligen finns ett konkret behov av att behandla personuppgiften eller tillräckligt samband med den av polismyndigheten beskrivna brottsliga verksamheten" (s. 15 , bilaga 1 till ansökan om stämning). SIN tydliggjorde även i sitt beslut att "[e]nbart det förhållandet att en person är släkt med någon som kan misstänkas vara inblandad i brottslig verksamhet motiverar inte behandling av uppgifter om personen" (s. 14 bilaga 1 till ansökan om stämning).

Staten har sagt sig ansluta till SIN:s, åklagarens och JO:s granskningar (s. 5 statens svaromål) och får därmed antas instämma med nyss nämnda slutsatser. Staten har även vidgått att kändena i förevarande fall inte har något kriminellt förflutet och inte har varit misstänkta för brott. Från vad som anförts kan konstateras att det inte varit absolut nödvändigt att registrera kändenas personuppgifter, och att registreringen således gjorts i strid med 2 kap. 10 § 2 st.

Synen på etnisk tillhörighet

Kändena har utsatts för en kränkning genom att deras personuppgifter förts in i ett polisregister på grund av etnisk tillhörighet. De har därigenom missgynnats på grund av etnisk tillhörighet vilket faller in under diskrimineringsbegreppet enligt Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och EU-rätten.

Staten har hänvisat till åklagarens uttalande att etnisk tillhörighet i svensk rätt baseras på självidentifikation (s. 4 statens svaromål). Även SIN refererade i sitt beslut till självidentifikationsprincipen (s. 6 bilaga 1 till ansökan om stämning). Det stämmer att självidentifikation är en viktig princip för att garantera att ingen pådyvlas en etnisk

tillhörighet utifrån. Självidentifikationsprincipen ska dock inte användas som skäl för att urholka diskrimineringskyddet.

Diskrimineringsförbudet i svensk rätt innefattar den diskriminerandes subjektiva uppfattning om den diskriminerades etniska tillhörighet (se prop. 2007/08:95 s. 489). Diskrimineringskyddet innefattar även personer som missgynnas på grund av sin anknytning till en person som drabbas av diskriminering, vilket i detta fall inkluderar den kärende som är gift med en person av romskt ursprung. Detsamma gäller enligt Europakonventionen. Enligt Europadomstolen (se t ex *Timishev mot Ryssland*, 2005, § 56) ska en medlemsstat ta hänsyn till uppfattad etnisk tillhörighet vid bedömningar av huruvida någon missgynnats på grund av etnisk tillhörighet. Eftersom förevarande fall är en fråga om diskriminering bör därmed begreppet etnisk tillhörighet här inkludera polisernas subjektiva uppfattning om individernas etniska tillhörighet.

Om åklagarens kommentar att det är "i det närmaste omöjligt att avgöra hur stor andel av de registrerade som bör betecknas som romer" leder till slutsatsen att inget brott mot 2 kap. 10 § skett, innebär detta att förbudet mot registrering enbart på grund av etnisk tillhörighet inte kan brytas annat än om det går att bekräfta att individerna själva menar sig ha en viss etnisk tillhörighet. Ett sådant synsätt går strikt emot Europakonventionens syn på diskriminering. För att 2 kap. 10 § ska läsas fördragskonformt måste paragrafen inkludera förmodad etnisk tillhörighet och därigenom förbjuda registrering även på grund av polisens subjektiva antaganden om registrerade individers etniska tillhörighet.

Ersättning för etnisk diskriminering

Ersättningen som käreandena tillerkänts genom JK:s principbeslut hänför sig till annan skada än den som käreandena nu yrkar ersättning för. De har genom JK:s principbeslut inte fått erkännande och upprättelse för den etniska diskriminering som registret inneburit.

Staten har i sitt svaromål hävdade att begärt belopp förhåller sig till ideell skada åsamkad utöver den skada som redan tillerkänts. I JK:s beslut om ersättning utges skadestånd för kränkningar av den personliga integriteten på grund av felaktigheter i hanteringen av registret, medan det i förevarande fall är en fråga om ersättning för etnisk diskriminering. Det finns en stor principiell skillnad mellan att ha förekommit i ett register som inte hanterats korrekt och att ha registrerats på grund av etnisk tillhörighet. Käreandena har mot bakgrund av Europadomstolens praxis, vilken hänvisats

till i stämningsansökan, rätt att få ett uttryckligt erkännande för den kränkning som registrering på grund av etnisk tillhörighet innebär.

Beloppet 30 000 kr begärs på grund av den kränkning som individerna utsatts för genom att de registrerats på grund av att de är romer eller gifta med romer. Våra klienters personuppgifter har förts in i ett polisregister endast på grund av etnisk tillhörighet eller åtminstone har deras etniska tillhörighet registrerats utan att det varit absolut nödvändigt. De har därigenom särbehandlats, misstänkliggjorts och utpekats som brottslingar på basis av en faktor de själva inte har makt över. Detta är en mycket allvarlig kränkning, inte minst mot bakgrund av den historiska diskriminering, profilering och registrering som den romska minoriteten utsatts för i Sverige. År 2011 utkom en vitbok över de övergrepp och kränkningar som Sverige utsatt romer för under 1900-talet. Vitboken konstaterar att en omfattande kartläggning av romer på uppdrag av stat och kommuner skett under 1900-talet, bland annat genom den så kallade "Zigenarutredningen" där polismyndigheten fick i uppdrag att genomföra en inventering av romer i Sverige under mitten av 1950-talet (DS 2014:8 s. 66). Vitboken beskriver vidare förekomsten av register över romer från så sent som på mitten av 1990-talet (DS 2014:8 s. 89, 94f).

Förevarande fall är en fråga om diskriminering. Allvaret i etnisk diskriminering är tydlig i internationell rätt, inte minst utifrån Europadomstolens praxis. Även inom svensk rättsordning har etnisk diskriminering erkänts som en särdeles allvarlig kränkning (Prop. 2007/08:95 s 391). Beloppet som krävs står därför helt i överensstämmelse med den kränkning våra klienter utsatts för.

Kränkning enligt regeringsformen och Europakonventionen

Staten har åberopat samma grunder för bestridandet i denna del som i den del som avser polisdatalagen och personuppgiftslagen (s. 8, statens svaromål). Statens argumentation ämnar dock visa att registret inte "enbart" baserat sig på vad som är känt om klagandes etniska tillhörighet enligt 2 kap. 10 § PDL. Något sådant rekvisit finns inte i förhållande till 2 kap. 6 § eller 1 kap. 9 § regeringsformen och inte heller i Europakonventionens artikel 8 i förening med artikel 14. Ett betydande intrång i den personliga integriteten har alltså skett även om den etniska tillhörigheten inte varit enda grunden för intrånget. Statens argumentation leder inte till slutsatsen att ett betydande intrång i kändenas personliga integritet genom registrering baserad på etnisk tillhörighet inte skett. Inte heller kan argumentationen framföras som enda stöd för att visa att polisen upprätthållit principen om allas lika värde i sitt utredningsarbete.

Staten har hävdad att skadestånd inte kan utges med direkt stöd i regeringsformen och Europakonventionen med motiveringen att det finns uttryckligt lagstöd för att utge skadestånd för de omständigheter som kändena baserat sin klagan på. Skulle domstolen finna att registreringarna inte enbart berott på kändenas etniska tillhörighet enligt 2 kap. 10 § 1 st., och skulle domstolen finna att 2 kap. 10 § 2 st. inte heller är tillämplig, saknas dock uttryckligt lagstöd som ger enskilda rätt till ersättning för överträdelse av regeringsformen och Europakonventionen vid de omständigheter som kändena åberopat som grund för sin talan.

Bevisuppgifter

Det är ostridigt att kändena varit ostraffade och inte är misstänkta för brott. Det är dock ännu tvistigt om kändena förts in i registret *enbart* på grund av sin etniska tillhörighet. Vidare har staten endast erkänt att kändena har känt sig kränkta, men inte medgett att graden av kränkning står i proportion till begärt skadestånd. Behovet av att höra kändena kvarstår således.

Det finns därmed inget skäl att i förevarande fall frångå huvudprincipen att målet avgörs genom huvudförhandling enligt 42 kap. 18 § RB.

*****

John Stauffer

Johanna Westeson

Bilagor:

1. Orrenius, Niklas, "Över tusen barn med i olaglig kartläggning", Dagens Nyheter 2013-09-23
2. Delin, Mikael "Nya rikspolischefen ber romer om ursäkt", Dagens Nyheter 2015-05-08